

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ценка Н. Иванова от Великотърновския университет,
Филологически факултет

за тематичен двуезичен сборник от научната конференция
„Жена у култури Срба и Бугара / Жената в културата на сърби и българи”

(14 ноември 2025 година)

Двадесет и първият тематичен сборник *Жената в културата на българи и сърби* на преподаватели, докторанти и научни сътрудници от Философския факултет на Университета в гр. Ниш и от Филологическия факултет на Великотърновския университет представя продължението на един цялостен етап на дългогодишно и многостранно партньорство. Разменните посещения с редуване на домакинството започват през 2002 година и са едно от най-устойчивите сътрудничества между двата университета с договор от 1987 година, а повече от четвърт век поддържат лекторати по български и сръбски език по междудържавната спогодба за научен, образователен и културен обмен. В продължение на повече от двадесет години няколкостотин студенти, които са изучавали в различни курсове сръбски и български език във ВТУ и в Ниш, са участвали в тази партньорска програма. Десетки преподаватели са участвали в тематичните конференции, а двата факултета се редуват и в издаването на сборниците с доклади. Заглавията на тематичните двуезични сборници отразяват оригиналния замисъл на това партньорство и са известни в редица хуманитарни библиотеки в чужбина. Тяхното съдържание е достъпно на [ВТУ | Филологически факултет | Културата на българи и сърби – тематични сборници \(uni-vt.bg\)](http://uni-vt.bg):

- *Трапезата в културата на българи и сърби / Трпеза у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2004)
- *Комично у култури Срба и Бугара / Комичното в културата на сърби и българи* (Ниш, 2005)
- *Свое и чуждо в културата на българи и сърби / Своје и туђе у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2006)
- *Еротско у култури Срба и Бугара / Еротичното в културата на сърби и българи* (Ниш, 2007)
- *Играта в културата на българи и сърби / Игра у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2008)
- *Тело и одело у култури Срба и Бугара / Тяло и дрехи в културата на сърби и българи* (Ниш, 2009)

- *Селото и градът в културата на българи и сърби / Село и град у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2010)
- *Име у култури Срба и Бугара / Името в културата на сърби и българи* (Ниш, 2011)
- *Време и пространство в културата на българи и сърби / Време и простор у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2012)
- *Реалност и фикција у култури Срба и Бугара / Реалност и фикция в културата на сърби и българи* (Ниш, 2013)
- *Слово и жест в културата на българи и сърби / Реч и гест у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2014)
- *Емоције у култури Срба и Бугара / Емоциите в културата на сърби и българи* (Ниш, 2015)
- *Красотата в културата на българи и сърби / Лепота у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2016)
- *Музика у култури Срба и Бугара / Музиката в културата на сърби и българи* (Ниш, 2017)
- *Политиката в културата на българи и сърби / Политика у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2018)
- *Обичаји у култури Срба и Бугара / Обичаите в културата на сърби и българи* (Ниш, 2021)
- *Пътят в културата на българи и сърби / Пут у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2022)
- *Пријателството в културата на българи и сърби / Пријатељство у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2023)
- *Прошло и будуће у култури Срба и Бугара / Минало и бъдеще в културата на сърби и българи* (Ниш, 2024)
- *Границите в културата на българи и сърби / Границе у култури Бугара и Срба* (Велико Търново, 2025)
- *Жена у култури Срба и Бугара / Жената в културата на сърби и българи* (Ниш, 2026 – проект)

През годините, със смяната на поколенията изследователи, се увеличи честотността на съпоставителните публикации, което отразява съвременната ориентация към интердисциплинарни, межкултурни и междуезикови изследвания в хуманитаристиката от една страна, а от друга страна е принос към междусъседския диалог в областта на научния и културния обмен. Общото желание на екипите от двата академична центъра е партньорството да продължава устойчиво и през следващите десетилетия.

В рецензирания том, по традиция двуезичен и с двуезично заглавие, в което на първо място се поставя домакинът на научната конференция, който издава и сборника, са поместени общо 9 текста (макар че в програмата на конференцията като участници с теми и резюмета са посочени 15 теми).

Условно текстовете биха могли да се обособят като 5 езиковедски и 4 литературоведски, макар че някои от тях съдържат подчертано интердисциплинарен подход. Всеки текст, освен резюме на езика, на който е съставен и на един международен език, е придружен от резюме на езика на партньора (сръбският текст има резюме на български и обратно) – което е още един щрих към оригиналността на тематичните двуезични сборници.

Интерпретацията на избраната тема – за жената в двете съседски култури от езиковедска гледна точка:

Силвия Коева в *За избора на номинации на текстови референти жени в българските онлайн новини* прави преглед и анализ на съществителните имена за названия на професии и дейности, които служат на двете явления маскулинизация и феминизация в българската медийна реч, по-конкретно в новинарските текстове в интернет. В статията въпросните средства се анализират като реализиращи се в сложния процес на изграждане на текстова повърхнинна структура чрез начина на включването им в номинативни вериги, следващи няколко по-силно или по-слабо наложили се модела.

Александра Јанић Митић в *Морфолошко-фонолошки приступ фемининативима на -киња из српског мрежног корпуса* анализира словообразователните тенденции при 183 феминатива на -киња в Сръбския мрежов корпус и установява, че най-честотни феминативите на -киња са с основи, завършващи със суфикси -ент, -ист(а), -лог, -ак, -граф. Авторката достига и до други наблюдения при морфонологичните характеристики на словообразователните основи при посочения суфикс.

Мирјана Илић в *Слика жене у светлу вербалних асоцијација* анализира представата за жената като човешко същество в сръбската езикова общност въз основа на данни от Асоциативния речник на сръбския език и Обратния асоциативен речник на сръбския език. Целта е въз основа на езиковата картина на действителността да се изгради представа за възприемането на жената в сръбската езикова общност в началото на ХХІ век, т.е. в периода, когато тези речници са създадени.

Красимира Василева в *Концептът жена в българската паремиология* представя част от основните съдържателни елементи, съставлящи ядрото на понятийния компонент на лингвокултурния концепт *жена* според българската паремиология. Почти всички анализирани пословици и поговорки представят особености, свързани с личностните характеристики на жената, а не с нейната външност. Анализът на ексцерпирания материал показва преобладаващо негативни оценки на типични за жената качества и поведение. Отличаващите се с положителна конотация пословици и поговорки са свързани преимуществено със социалните роли и функции на жената, а не с нейната личност.

Теодора Рабовянова в *Женското присъствие в културата (според феминативите в езика на хореографите по народни танци)* прави опит за

„нетрадиционен поглед“ към женсколичността, част от скритата опозиция в българския език с мъжколичността. Наблюденията са върху част от професионалните термини на хореографите по народни танци (фигуративни наименования и названия на български народни хорѧ. Търси се и мотивировка за широкото разпространение на женския род в имената на народни танци.

Интерпретацията на избраната тема – за жената в двете съседски култури от литературоведска гледна точка:

Илияна Димитрова в *Жената като дом и бездомие в разказите на Иво Андрич и Йордан Йовков* коментира различните художествени режими, в които функционира образът на жената в разказите на Иво Андрич и на Йордан Йовков. В творчеството на двамата разказвачи жената е пряко свързана както с телесните, така и с душевните метаморфози на „мъжките“ персонажи, принадлежи едновременно и на реалните, и на въображаемите пространства, регулатор е на системата от правила за колективно поведение в хода на ежедневието или във времето на празника. Жената е притегателен център, около който се разгръщат широките емоционални и психологически регистри за изживяване на реалността, които от своя страна регламентират посоките на колективното и индивидуално идентифициране.

Сава Стаменковић в *Жене натеране да постану мушкарци: „Вирџина“ Срђана Карановића и „Козји рог“ Методија Андонова и Николаја Волева* се фокусира върху една и съща тема – смяната на родовата идентичност в четири художествени произведения (сръбския/югославския филм *Вирџина* от 1991 г., разказа *Козият рог* на Николай Хайтов от 1965 г. с две едноименни екранизации от 1972 г. и от 1994 г.), в които главен герой е момиче, принудено да поеме роля и образ на мъж – в резултат на драматични събития в личния живот на семейството и общността и в свят, доминиран от мъжете.

Данијела Костадиновић в *„Свещеница от каменната епоха“: Мечкинден като обредна рамка на женската идентичност в романа „Василияна“ на Слободан Джунич* изследва народния празник Мечкинден като структурен и смислов принцип на романа „Василияна“ на Слободан Джунич (1990). Освен фолклорните извори за мечката в славянската традиция, се анализира начинът, по който романът оформя пространството, времето и ритуалното действие. Чрез съпоставителен подход авторката утвърждава, че ритуалът Мечкин ден в романа на Джунич е онтологична категория, чрез която се поставят въпроси за женската идентичност и границите на вътрешната свобода.

Јелена Младеновић и Христина Аксентијевић в *Цвијета Зузорић – песникиња без поезије* разглеждат спецификата и културологичното значение на представата за Цвијета Зузорић като парадоксално явление на Дубровнишкия Ренесанс – поетеса без запазено творчество, чийто литературно-културен образ е изграден в процеса на рецепция на многобройни текстове от автори, които пишат за нея. Въз основа на

литературни и историографски източници се анализират начините, по които е конструиран нейният културен портрет.

Заключение: Текстовете, представени в 21. тематичен двуезичен сборник „Жена у култури Срба и Бугара / Жената в културата на сърби и българи“ представляват нов принос към тематичната поредица на сръбски и български автори от двата университета – в Ниш и Велико Търново. Препоръчвам за издаване.

24 април 2026 г.

Рецензент:

проф. д-р Ценка Иванова